

האחדות וחורבן בית המקדש

פתיחה

בסליחות של עשרה בטבת אנו לומדים על שלושה ימים קשים בחודש טבת - ח', ט', י' בטבת. בח' בטבת תרגמו את התורה ליוונית, כפי שנאמר במסכת סופרים (א ז. וראה גם בבלי, מגילה ט, ע"א): "מעשה בחמישה זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יוונית, והיה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, שלא הייתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה". בט' בטבת נאמר בסליחות שמת עזרא הסופר. בי' בטבת נאמר בדברי הנביא: "וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית¹ בַּחֹדֶשׁ הָעֶשְׂרִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר: בְּן אָדָם כָּתֹב לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עַצְם הַיּוֹם הַזֶּה סִמְךָ מֶלֶךְ בְּכֹל אֶל יְרוּשָׁלַם בְּעַצְם הַיּוֹם הַזֶּה" (יחזקאל כד א - ב²). וכתב על כך האבודרהם: "וחילוק יש ביניהם שארבעת הצומות הם נדחין לפעמים כשחלו בשבת, חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת, אבל הוא חל לפעמים ביום ששי ומתענין בו ביום. ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב): "בְּעַצְם הַיּוֹם הַזֶּה" כמו ביום הכפורים, ושאר הצומות אינן חלין לעולם ביום שישי" (אבודרהם סדר תפלת התעניות). זאת אומרת, שלצום עשרה בטבת ישנו מעמד מיוחד, שאילו היה חל בשבת היו חייבים לצום בשבת, שנאמר: "בְּעַצְם הַיּוֹם הַזֶּה" כמו ביום כיפור (דבריו הובאו בב"י או"ח תק"נ ס"ג, וכתב על כך: "לא ידעתי מניין לו זה").

והשאלה הנשאלת היא, מה עניינו המיוחד של יום עשרה בטבת שנבוכדנאצר מלך בבל צר על ירושלים, עד כדי כך שאם היה יוצא בשבת היה מחייב לצום בו ביום, לכאורה החורבן עצמו יותר חמור מהתחלת המצור ומדוע הצומות על החורבן אינם דוחים את השבת?

פְּתַח לֵנו פְּתַח בַּעַת נַעֲלֵת שַׁעַר

החת"ס (תורת משה ז' אדר) פותח לנו מבט חדש על כל מהלך הדברים. הוא מבאר שהסיבה שלא צמים בשבעה עשר בתמוז ובתשעה באב או בצום גדליה אם היה חל בשבת, משום שאלו צומות שמבטאים אבלות וצער על מה שקרה בעבר - ושבת זה לא זמן של צער ואבילות, לכן הם אינם דוחים שבת. אם כך, באיזו מציאות מלבד יום כיפור מותר לצום בשבת? והתשובה לכך היא, בתענית חלום (או"ח סי' רפ"ח ס"ד). כשאדם חלם חלום רע בליל שבת וכולו נבוך, מבולבל ודואג, אומרים לו שהוא יכול לצום ביום השבת וזה יעקור לו את החלום הרע. פירוש הדבר - גם צום יום כיפור וגם תענית חלום בשבת עניינם תענוג, שהרי ע"י הצום ביום כיפור זוכים למחילת עוונות, וכן אותו אדם שהיה דואג, פוחד ומוטרד מאותו חלום רע, ע"י הצום הוא עוקר אותו לגמרי - לכן עניינם תענוג, כי יש להם יכולת להשפיע על העתיד.

מסביר החת"ס שאותו הדבר הוא בעניינו של עשרה בטבת, כמבואר לקמן. תחילה מסביר החת"ס ע"פ המבואר במדרש (ילקו"ש איכה תתרט; וראה גם תנחומא שמות א יח), שכאשר הגיע נבוכדנאצר בעשרה בטבת לצור על ירושלים, דנו בב"ד של מעלה האם לתת לו רשות להיכנס ולהחריב את בית המקדש או להמתין עוד שנה, ובינתיים זו תהיה אזהרה לישראל שיתעוררו לחזור בתשובה. והחליטו בב"ד של מעלה להמתין. והנה חלפה שנה, ושום דבר לא השתנה! שוב ישבו

¹ בנבואה זו ליחזקאל על תחילת המצור של נבוכדנאצר מדובר על השנה התשיעית מתחילת גלות יהויכין (אברבנאל), שהיא גם השנה התשיעית למלכות צדקיהו (ראה ירמיהו נב ד; מלכים ב כד טו - יז).
² ראה גם מלכים ב פרק כה א - ז; ירמיה לט א; ירמיה נב ד; ר"ה דף יח ע"ב.

ב"ד של מעלה ודנו - והפעם הדיון היה יותר נוקב, כי הרי כבר ניתנה הזדמנות לעם ישראל והם לא התעוררו עדיין. בכל זאת היתה הכרעה לתת עוד שנה הזדמנות. חלפה השנה השניה, ושוב כלום לא השתנה, ואז היתה ההחלטה לתת לנבוכדנאצר רשות להיכנס לעיר ולהחריב ולשרוף את בית המקדש.

ממשיך החת"ס את דבריו במסר חשוב מאוד עבורנו: "נאמר בגמרא (ירושלמי יומא פ"א ה"א): **"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו"** (ירושלמי יומא פ"א ה"א) - נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן. כמו כן בכל דור ודור יושבין ב"ד של מעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה". זאת אומרת, שבעשרה בטבת דנים מה יהיה בתשעה באב השנה - האם שוב פעם יהיה תענית, אבילות וכו' או שהשנה אלו יהיו ימים של ששון ושמחה. ומסיים החת"ס את דבריו, שזה הטעם לכך שעשרה בטבת דוחה את השבת: "וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אביו ואמו אין אנו מתעניין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא (או"ח סי' רפ"ח ס"ד), הילכך תענית ט' באב, דזהו רק על צרה שעברה לא דחי שבת, אבל תענית י' טבת זהו על בטול צרה העתידה - עונג הוא, יהיה דוחה שבת".

כעת, נוכל ללכת צעד נוסף קדימה. נאמר ביחזקאל: **"וַיְהִי בְּשִׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּעֶשְׂרֵי בְּחֻמְשָׁה לַחֹדֶשׁ לְגִלְוֹתֵינוּ בָּא אֱלֹהֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַיִם לְאמֹר: הִכְתָּה הָעִיר (יחזקאל פרק לג פסוק כא). שתי שאלות לנו על הפסוק: מיהו הפליט? ומדוע השמועה על החורבן מגיעה ליחזקאל רק כחמישה חודשים אחר החורבן, הלוא לכאורה בוודאי כבר שמע על החורבן, שהרי בודאי כבר הגיעו הגולים לבבל - אם כן, מה השמועה המיוחדת של הפליט (קושיית הרד"ק יחזקאל כד כו; ר"ה יח:)? כדי לזהות מיהו הפליט, נחזור למקום הראשון בתורה שבו פגשנו את הפליט - הפליט שמודיע לאברהם שלוט נלקח בשבי (בראשית יד יג). הפירוש המוכר והידוע שמביא רש"י שם עפ"י המדרשים, הוא שהפליט הוא עוג. אמנם כמה מן המפרשים מביאים פירוש מיוחד שיכול להאיר את עינינו בהבנה מחודשת בפסוק שאנו לומדים: **"וַיָּבֵא הַפְּלִיט. זה מיכאל ולמה נקרא שמו פליט? שכשהפיל הקדוש ברוך הוא סמאל ל וכת שלו, אחז בכנפיו להפילו עמו, ופלטו הקדוש ברוך הוא מידו. ועליו אמר יחזקאל: בָּא אֱלֹהֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַיִם"** (פרקי דרבי אליעזר כז, והובא בדעת זקנים מבעלי התוס'; חזקוני; בעל הטורים שם). לפי הסבר זה, ניתן לומר שהשמועה המיוחדת, שהוגדרה בגמרא כ"יום שמועה" - היא שמועתו של השר מיכאל שבא מירושלים של מעלה, ושהיה כהן במקדש של מעלה (ראה מנחות קי. ובתוס' שם) ומודיע לנביא יחזקאל עד היכן הגיעו מימדי החורבן - כשם שאין ירושלים של מטה, כך אין ירושלים של מעלה. ולכן שמועה זו נתנה משנה תוקף לצער על החורבן.**

עם ישראל - צורך גבוה

נבאר את הדברים יותר. מובא בגמרא (שבת פח: - פט.). **"בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, "מָה אָנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וַיִּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ ... תִּנְהַ הוֹדֵד עַל הַשָּׁמַיִם" (תהילים ת ב-ה). אמר לו הקב"ה למשה: החזיר להן תשובה. אמר לפניו: רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה. אמר לפניו: ריבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות כ ב), אמר להן למצרים ירדתם?**

לפרעה השתעבדתם? תורה - למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה, "לא יהיה לך אלהים אחרים", בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים? שוב מה כתיב בה, "זכור את יום השבת לקדשו", כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב מה כתיב בה, "לא תשא", משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה, "כִּפַּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ", אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה, "לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב", קנאה יש ביניכם? **יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקב"ה**.

מבואר בגמרא, שכאשר משה נדרש לתת מענה לטענת המלאכים והוא חושש, הקב"ה אומר לו לאחוז בכסא הכבוד - מה הכוונה וההבנה שרוצים חז"ל ללמד אותנו בתשובה זו? אולי נבין מהמשך דברי הגמרא. מתחיל משה למנות בפני המלאכים את עשרת הדיברות וזה לא מרשים אותם, עד שמשה שואל אותם "יצר הרע יש ביניכם? - מיד הודו לו" ונתנו לו את התורה. מה הוא אמר להם בכך? הוא הסביר להם שבניגוד למלאכים, רק בני האדם החיים בעוה"ז, בחיים של מורכבות, של התמודדות - כאשר הם בוחרים במעשה הרצוי, שם שמים מתקדש וכבוד שמים מתגדל. זה המובן של "אחוז בכסא כבודי והחזר להן תשובה" - אומר הקב"ה למשה: תסביר למלאכים שכסא כבודו של הקב"ה זה כסא שבני האדם יוצרים!

שהרי זהו התפקיד שהוטל על עם ישראל, ושלשמו הוא נוצר: "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו" (ישעיהו מג כא; עולת ראי"ה ח"א עמ' שסג), "ואתם עדי נאום ה' ואני אל" (ישעיהו מג יב). לכן הנביא קורא לירושלם - פֶּסָא ה' (ירמיהו ג יז), שמובנו שירושלים של מעלה נקראת "פֶּסָא ה'" בגלל מעשיהם של אנשי ירושלים של מטה. וזו המשמעות לכך שבא הפליט ומודיע ליחזקאל שבעקבות החורבן בירושלים של מטה, יש חורבן גם בירושלים של מעלה, ומתמעט כבודו של ה' בעולם. וכדברי המדרש: "אם אתם עדי אני אל, ואם אין אתם עדי, כביכול אינני אלקים" (ילקו"ש ישעיהו רמז תנה; רמב"ן דברים לב כו ובשמות כט מו). וכך מבואר הדבר בדברי המקובלים (עבודת הקודש ח"ב ב): "אם יכריתו האויבים את שמנו, (הצרה) שלך גדולה משלנו כי מה תעשה לשמך הגדול, שאם אין אנו כאן, אין אני כאן" (היינו לשון סגי נהור "אם אין אנו כאן, אין אתה כאן"). ובעומק הדברים מבאר המהר"ל (נצח ישראל פרק י): "אם אין ישראל, הרי דומה לפלטרין שהוא סגור, וכאשר הפלטרין סגור, אין הפלטרין משמש כלום והוא סגור, וכאילו אין שם פלטרין עליו כלל, ולפיכך נקרא ישראל מפתח קטנה, שהם אומה קטנה, והם המפתח של הפלטרין הגדולה". כלומר, עם ישראל הם "המפתח" שדרכם נכנס כביכול הקב"ה לעוה"ז, ועל ידם מתגלה כבודו של ה' בעולמו (וראה דברי בית הלוי על כך בפרשת ויגש).

איך מחזירים את כסא כבודו של הקב"ה?

למדנו מדברי החת"ס לעיל, שסודו של יום עשרה בטבת, היא בפוטנציאל האדיר שבו להשפיע על העתיד. איך אנחנו יכולים להשפיע על כך שהחלטה בב"ד של מעלה ביום עשרה בטבת השנה תהיה שונה מכל החלטה שהיתה עד היום ויהפכו הימים לששון ולשמחה? נראה לומר שההסבר הוא, ע"פ נבואת זכריה (פרק ז):

(א) וְיָהִי בְּשָׁנָת אֲרָבַע לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ { בעיצומו של בניין הבית השני } הָיָה דָּבָר ה' אֶל זְכַרְיָה בְּאֲרָבַעָה לַחֲדָשׁ הַתְּשַׁעִי - בְּכֶסֶלוֹ : (ב) וַיִּשְׁלַח בֵּית אֱלֹהִים אֶצֶר וְרָגַם מֶלֶךְ וְאֲנָשָׁיו לְחַלּוֹת אֶת

פְּנֵי ה' : (ג) לֵאמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר לְבֵית ה' צָבָא-וֹת וְאֶל הַנְּבִיאִים לֵאמֹר : "הֲאֵבְנָה בְּחַדָּשׁ
הַחֲמִשִּׁי, הַיּוֹם { אֲמַנַּע מִתְּעַנּוּגוֹת } כִּפְּאֶשׁ עֲשִׂיתִי זֶה כְּמֵה שָׁנִים?"

נשלחת משלחת אל הכהנים, לברר האם עדיין למרות שיש בית שני, בכל זאת צריך לצום בתשעה באב, או שכבר לא צריך לצום. מה כוונת השאלה? מה היה הספק? מסביר המלבי"ם ע"פ האברבנאל (שם פסוקים ב - ג), "ששאלו זאת מפני שהיה הבית הזה קטן בעיניהם מפני שבעה דברים, א) שראו שלא שבה בו השכינה לשכון כבוד כמו בבית הראשון, וה' דברים חסרו בבית שני, ב) שהיה תחת רשות מלכי פרס ויראו פן יגרשום שנית מן הארץ, ג) לפי שלא היה קיבוץ כללי ולא שבו הנדחים בארבע כנפות הארץ, ד) שראו שנתקלה הארץ ולא שבה לאיתנה וזה סימן שלא שבה ההשגחה שמה כבראשונה, ה) שראו שהם לבו ולחרפה בין העמים, ו) שראו שהכותים החזיקו בחלק גדול מן הארץ והעולים מבבל היו מתי מספר, ז) מפני שראו שאין מולך עליהם איש מבית דוד" - יש מקדש, אבל זה ממש לא בשלימות שציפו לו, לכן אולי צריך להמשיך לצום. מאידך, בית המקדש קיים, יש כהנים אז אולי לא צריך לצום. מוסיף המלבי"ם, שהשאלה נשאלה בדי' כסלו, והם שאלו לגבי ט' באב, אך כוונתם להבין מתוך התשובה לגבי ט' באב החמור מה לעשות בעשרה בטבת שהתקרב בחודש הבא.

תשובת ה' באה אל זכריה הנביא :

(ד) וַיְהִי דְבַר ה' צָבָא-וֹת אֵלַי לֵאמֹר : (ה) אָמַר אֶל כָּל עַם הָאָרֶץ וְאֶל הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר : כִּי צִמְתֶּם וְסָפוּד בְּחֲמִשִּׁי וּבְשִׁבְעֵי וְזֶה שִׁבְעִים שָׁנָה - הַצּוֹם צִמְתֵּנִי אֲנִי? (ו) וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי תִשְׁתּוּ - הַלּוֹא אַתֶּם הָאֲכָלִים וְאַתֶּם הַשְׁתִּים : (ז) הַלּוֹא אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא ה' בְּיַד הַנְּבִיאִים הַרְאִשְׁנִים בְּהִיּוֹת יְרוּשָׁלַם יִשְׁבֶּת וְיִשְׁלַח וְעָרִיָה סְבִיבֹתֶיהָ וְהִנְגַּב וְהִשְׁפִּלָה יֵשֵׁב :

הקב"ה מסביר לזכריה, שהצום או האכילה והשתיה הם לא הדבר המבוקש מהם, אלא זהו הדבר שה' רוצה בו :

(ח) וַיְהִי דְבַר ה' אֶל זְכַרְיָה לֵאמֹר : (ט) כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת לֵאמֹר : מִשְׁפַּט אָמַת שְׁפֹטוּ וְחֹסֵד וְרַחֲמִים עֲשׂוּ אִישׁ אֶת אַחִיו : (י) וְאַלְמָנָה וַיְתוֹם גֵּר וְעַנִּי אֵל תַּעֲשִׂקוּ וְרַעַת אִישׁ אַחִיו אֵל תַּחֲשְׁבוּ בַלְבַּבְכֶם :

הקב"ה מבקש מאיתנו לתקן את ה"בן אדם לחבירו" - אז ורק אז יתקיים הפסוק "כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִשִּׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יְהִיָה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאָמַת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבּוּ (זכריה ח יט). אולי באופן זה נוכל להבין את עומק מאמר חז"ל בגמרא (ירושלמי יומא פ"א ה"א): "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" (ירושלמי יומא פ"א ה"א). הרי איך אפשר לומר זאת, הרי באלפיים שנה האחרונות היו דורות גדולים וטובים ולא נבנה בית המקדש בימיהם, לכן נאמר עליהם שזה כאילו נחרב בימיהם? אלא, מסביר השפת אמת (פרשת דברים תרל"ד ד"ה כל דור), שהכוונה "באמצעות ימיו". כל מי שלא נבנה בית המקדש באמצעות הימים שלו, כאילו נחרב בית המקדש בסיבתו - בימיו (הרחבה ברעיון זה נמצאת בספר עבודת ישראל נח ד"ה את קשתי; בני יששכר אב ג יב). ימי חייו הם לבנים בבניין בית המקדש, בהם אנו נדרשים להתמלא בתוכן שמביא לבניין בית המקדש - להרבות באהבת חנינם ובתיקון הקלקולים בחברה, שזהו התיקון לחורבן בית המקדש שנחרב בשנת חנינם (ראה אוה"ק ח"ג עמ' שכד), להרבות באהבת הארץ (כוזרי ה כז), להודות ולשבח את הקב"ה על הארץ הטובה

שנתן לנו - זהו התיקון המתבקש מאיתנו. למעשה, ניתן לומר שהאחדות שנמצאת בגלוי ביום הכיפורים, נמצאת באופן גנוז בעשרה בטבת, ועלינו לגלות אותה.

פרשת ויגש - בסוד האחדות

נסביר יותר מהו התיקון המתבקש "בין אדם לחבירו". בכל שנה צום עשרה בטבת יוצא בשבוע שבו קוראים את פרשת ויגש. השנה, הצום יוצא בערב שבת פרשת ויגש. שאלות רבות מעלים המפרשים בפרשיות אלה על התנהגותם של האחים מחד, ועל התנהלותו של יוסף מאידך. אך בהתבוננות מעמיקה במפרשים השונים נוכל ללמוד על התיקון הפנימי הרצוי מאיתנו בימים אלה.

כאשר האחים מגיעים עם בנימין ויושבים לאכול עם יוסף, נאמר: "וַיֵּשְׁתּוּ וַיִּשְׂכְּרוּ עִמּוֹ" (בראשית מג לד). כותב רש"י (ע"פ ב"ר צב ב): "ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו". הדבר מובן מדוע האחים לא שתו יין מאז מכירת יוסף, שקיבלו על עצמם סוג של אבילות והרי "יין וְשִׁמְחָה לִבָּב אֶנְוֶשׁ (תהלים קד טו). אבל מדוע יוסף לא שתה? מבאר ה"בן איש חי" (בן יהוידע שבת קלט.), שיוסף "היה מתפלל כל שעה ושעה על אחיו שלא יהיו נזוקין בעבור עון מכירתו, ולא קבע זמן לתפלה זו אלא כל שעה ושעה מן היום והלילה היה מתפלל, ולכך פירש מן היין לגמרי דשכור אל יתפלל" - יוסף מתפלל לקב"ה על האחים שלו, שלא ייענשו על מכירתו.

נוסף על כך, אנו מוצאים שכאשר נולד ליוסף בנו הבכור מנשה, מבאר יוסף את שמו - "כִּי נִשְׁנִי אֶלְקִים אֶת כָּל עֲמָלֵי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי" (בראשית מא נא). הדבר מובן שהוא רוצה לשכוח מאחיו, אבל מדוע הוא רוצה לשכוח גם מאבא שלו שכל כך חיבב אותו? מבאר לנו הרש"י הירש (שם) שמלבד הבנת המילה "נִשְׁנִי" כשכחה, יש לו מובן של "בעל חוב", כמו "לא תהיה לו פְּנֵשָׁה" (שמות כב כד). יוסף קורא לבן הבכור שלו מנשה כדי להזכיר לעצמו בכל רגע שהוא "בעל חוב" לאחים שלו שמכרו אותו למצרים, הוא חייב להם תודה - ואע"פ שאלו היו שנים קשות, משום שזה גרם בסופו של דבר שאבא שלהם ירד למצרים במרכבת המלך ולא בשלשלאות של ברזל (שבת פט:). עם השנים יוסף לומד להסתכל על כל התהליך בעין טובה ולומד כמה צריך להודות על התהליך כולו. בכך, מסביר ה"בן איש חי" (בן יהוידע שבת קלט.) טעם נוסף מדוע יוסף לא שתה יין באותם שנים: "יין ניתן לְמַרְי נֶפֶשׁ, ומאחר שהיה בצרה שהוא פרוש מאביו וסובל יסורין הרבה בדבר זה, גם בימים שמלך במצרים שקשה עליו פרידתו של אביו, לכך אם היה שותה יין היה נחשב למר נפש, ובאמת לא היה מר נפש כי היה מקבל יסורין אילו בשמחה ומאמין שהם לטובה". זהו יוסף, שאומר עליו "אור החיים הקדוש" (בראשית מה ד וראה שם פסוק ח): "אֶנִּי יוֹסֵף אֶחֱיִכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם. סמך לומר אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם לומר, שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחוה ממני". יוסף שמקיים את רצון ה', כפי שראינו בנבואת זכריה לעיל (זכריה ז י): "וְרַעַת אִישׁ אַחִיו אֵל תַּחֲשְׁבוּ בַלְבַּבְכֶם"!

בנוסף, אצל יוסף אנו מוצאים עניין מיוחד של הבכי. אמנם, התורה אינה מתארת שהוא בוכה בזמן מכירתו או כאשר הוא נמצא אצל פוטיפר או בבור, אלא אנו מוצאים שהוא בוכה או במפגש עם האחים או בשיחה עם האחים או במפגש עם אביו. וכשהוא נופל על צווארו של בנימין הוא בוכה על חורבן בתי המקדש שיהיו בחלקו של בנימין (רש"י בראשית מה יד ע"פ מגילה טז:). שואל השפת אמת (ויגש תרמ"א ד"ה ענין הבכיה) מדוע דווקא אז בוכה על כך יוסף? ועונה השפת אמת שיוסף ידע שיש לו תפקיד לאחד את האחים ואם הוא יצליח שתהיה אחדות שלימה בין כל האחים ולא

יהיה בעתיד גלות וחורבן, אך בפועל הוא ידע שהוא התוודע לאחיו קצת לפני הזמן שנאמר: "ולא יכל יוסף להִתְאַפֵּק" (בראשית מה א). זאת אומרת שהוא צריך להתאפק עוד קצת כדי שהאחדות עם האחים תהיה שלימה. כלומר, האחדות היא נראית כרגע מושלמת, אבל יוסף ידע שזה עדיין לא במאה אחוזים, וזה יתן את אותותיו בדורות הבאים עד שיגיע חורבן הבית והגלות בעקבותיו - לכן יוסף בוכה. רק לאחר החורבן נבין את משמעות הבכי של יוסף. אומרת הגמרא (ברכות לב:): "וא"ר אלעזר: מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה... ואע"פ ששערי תפלה ננעלו, **שערי דמעה לא ננעלו**" - מול דמעות אין שער סגור! את זה מבקש יוסף ללמד אותנו דרך הבכי שלו. על איזה דמעה מדובר? על דמעה של שמחה שממוססת את כל הפילוגים ומביאה אל האחדות המיוחלת.

מיוסף אנו לומדים מהי אחווה אמיתית, מה היא האחדות שאליה הוא ייחל בין השבטים. המילה "שבט", היא מילה נרדפת לעץ - עץ שאפשר להישען עליו. והדבר מלמדנו שכל שבט, יש אפשרות לשאר השבטים להישען עליו. וזהו שאומר דוד המלך בתהלים (קלג א): "הִנֵּה מִה טוֹב וּמִה נְעִים שִׁבְתַּת אֲחִים גַּם יָחַד". דורשי רשומות אמרו שיח"ד ר"ת יש חילוקי דעות - **ללמדנו שגם כאשר יש חילוקי דעות ולא מסכימים, צריכים להיות אחד בשביל השני**.

זהו הדבר המתבקש ממנו בימים אלו - גם כאשר הרוחות סוערות - הן בעולם הרחב, והן בארץ ישראל, עם בעיות של בטחון, רפואה, פרנסה, מחלוקות, קשיים בזהות הלאומית - החוסן האמיתי שלנו הוא האחדות והיחד של עם ישראל, להרבות בעין טובה ובתפילה על האחים שלנו. כאשר נהיה מאוחדים באמת נזכה להתגשמות הנבואה: "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוּם הַרְבִּיעִי וְצוּם הַחֲמִישִׁי וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֲמֶת וְהַשְּׁלוֹם אֲהָבוּ (זכריה ח ט).